

ΙΒΑΝ ΚΡΑΣΤΕΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ • ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ • ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ

*Με διορατικότητα και ενσυναίσθηση, ο Κράστεφ
μας δίνει ό,τι ακριβώς χρειαζόμαστε
για να κατανοήσουμε την κρίση της Ευρώπης.*

TIMOTHY SNYDER

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ivan Krastev

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μετάφραση Γιώργος Καραμπέλας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Τίτλος πρωτοτύπου: *After Europe*

Συγγραφέας: Ivan Krastev

Μετάφραση: Γιώργος Καράμπελας

Επιμέλεια-Διόρθωση: Σουλβί Ρηγοπούλου

© 2017 University of Pennsylvania Press

All rights reserved. Published by arrangement with the University of Pennsylvania Press, Philadelphia, Pennsylvania. None of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means without permission in writing from the University of Pennsylvania Press.

© 2018, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., για την ελληνική γλώσσα

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2018

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής

τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-569-899-7

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση.....	9
Εισαγωγή: Το φαινόμενο της προμνησίας.....	15
Κεφάλαιο 1: Εμείς, οι Ευρωπαίοι.....	31
Κεφάλαιο 2: Αυτοί, ο λαός.....	79
Επίλογος: Ισωςβούργοι: σκέψεις για την τρωτότητα και την ανθεκτικότητα της Ευρώπης.....	131
Ευχαριστίες.....	137
Σημειώσεις.....	141

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση

Ο Ίβαν Κράστεφ είναι Βούλγαρος. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στα χρόνια του κομμουνιστικού καθεστώτος. Το 1989, ήταν σχεδόν τελειόφοιτος στο Τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου της Σόφιας, όταν βίωσε τη δραματική πτώση του κομμουνισμού και τη μετάβαση της Βουλγαρίας στη δημοκρατία και την οικονομία της αγοράς.

Ο Κράστεφ είναι Ευρωπαίος. Σήμερα μοιράζει τον χρόνο του ανάμεσα στη Σόφια, όπου διευθύνει το Κέντρο Φιλελεύθερων Στρατηγικών, και τη Βιέννη, όπου είναι εγκατεστημένη η οικογένειά του, ενώ ο ίδιος είναι εταίρος του Ινστιτούτου Ανθρωπιστικών Επιστημών. Ταξιδεύει ακατάπαυστα, δίνει διαλέξεις, συνομιλεί με πολιτικούς, τεχνοκράτες και ηγέτες από το Λονδίνο μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα.

Ο Κράστεφ είναι διανοούμενος. Αρθρογραφεί τακτικά σε εφημερίδες και περιοδικά διεθνώς, παρουσιάζει καινοφανείς ιδέες, ενίοτε προτείνει τολμηρές λύσεις. Διαθέτει ευρεία παιδεία και είναι λάτρης της λογοτεχνίας. Από το βιβλίο που πρόκειται να διαβάσετε, θα παρελάσουν οι Χοσέ Σαραμάγκου, Ευγένιος Ιονέσκο,

Φίλιπ Ροθ, Μισέλ Ουελμπέκ και άλλοι, που τους χρησιμοποιεί ως αφορμές για να εμπεδώσει τα δικά του πολιτικά επιχειρήματα.

Ο Κράστεφ είναι σκεπτικιστής. Γνωρίζει την ιστορία της Ευρώπης, όπως επίσης γνωρίζει ότι η Ιστορία συχνά επαναλαμβάνεται. Εν μέρει λόγω αυτής της γνώσης και εν μέρει λόγω της παιδείας και της προσωπικής του εμπειρίας, η σκέψη του είναι στοιχειωμένη από την ιδέα ότι η ενωμένη Ευρώπη δεν αποτελεί ρεαλιστικό σχέδιο.

Στο έργο του *Μετά την Ευρώπη* ο Κράστεφ αναλύει τις σοβαρότερες κρίσεις που ταλανίζουν την ήπειρο σήμερα και, χωρίς υπεκφυγές, καταλήγει σε ένα απαισιόδοξο συμπέρασμα: Η διάλυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γράφει, είναι ίσως το πιθανότερο σενάριο για το μέλλον. Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου ξεπροβάλλουν και ζωντανεύουν τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα των τελευταίων δεκαετιών· η πρόσφατη προσφυγική κρίση· η ισχυροποίηση του λαϊκισμού εις βάρος των θεσμών της φιλελεύθερης δημοκρατίας η επίσης αλματώδης άνοδος ξενοφοβικών κομμάτων, ιδίως στις χώρες της δυτικής και της βόρειας Ευρώπης· το έλλειμμα ηγετών με σημαντική πολιτική ικανότητα και ελκυστικό όραμα για το μέλλον.

Σε αυτό το κοινωνικά ρευστό και πολιτικά επικίνδυνο τοπίο, ο Κράστεφ εστιάζει το ενδιαφέρον του στις μεγάλες δημογραφικές αλλαγές που συντελούνται και που, όπως φοβάται, ενδέχεται να οδηγήσουν στην οριστική παρακμή πολλών εθνών, στην περιθωριοποίηση άλλων και, σίγουρα, στην αποτυχία της κοινής ευρωπαϊκής ιδέας. Όπως συνέβη και στο πρόσφατο παρελθόν, γράφει, αρκετά έθνη και κράτη, ειδικά στην κεντρική και την ανατολική Ευρώπη, έχουν το κακό συνήθειο να εξαφανίζονται. Κάπου αλλού αναφέρεται ειδικά στην περίπτωση της Βουλγαρίας, της οποίας ο πληθυσμός απομειώνεται με γοργούς ρυθμούς: Σε εκατό χρόνια

από σήμερα, αναρωτιέται ο Κράστεφ, θα έχει απομείνει άραγε κανείς που να μπορεί να διαβάζει τη βουλγαρική ποίηση;

Ο φόβος του Κράστεφ για το μέλλον της Ευρώπης είναι πραγματικός και τα επιχειρήματά του είναι ισχυρά και δίνουν αφορμή για αξιόλογη συζήτηση. Υπάρχει όμως το εξής ερώτημα, στο οποίο ο συγγραφέας δεν δίνει απάντηση: Αν αύριο η σημερινή ενωμένη Ευρώπη πάψει να υπάρχει, τι πρόκειται να ακολουθήσει μεθαύριο; Ο Κράστεφ αντιλαμβάνεται ότι το ζήτημα σχετίζεται απολύτως με την παρουσία (ή την απουσία) ηγετών με όραμα, και αναρωτιέται τι είδους ηγεσία άραγε χρειάζεται η Ευρώπη. Κι έτσι, μάλλον κάπως αμήχανα, κλείνει το βιβλίο του με ένα περιστατικό που συνέβη στην πρώιμη φάση της μεταδικτατορικής Ισπανίας.

Στις 23 Φεβρουαρίου 1981, ενώ η χώρα βρισκόταν σε έναν πρωτοφανή κύκλο πολιτικής αστάθειας και με την ανεργία να καλπάζει, ο υπολοχαγός Αντόνιο Τεχέρο, επικεφαλής διακοσίων οπλισμένων αξιωματικών της Πολιτοφυλακής, εισέβαλε στο Κογκρέσο των Αντιπροσώπων απειλώντας να καταλύσει τη νεότευκτη ισπανική δημοκρατία. Το πραξικόπημα απέτυχε σχεδόν αυτοστιγμεί εξαιτίας της άμεσης αντίδρασης τριών ανδρών: του πρωθυπουργού Αδόλφο Σουάρεθ, του τότε αντιπροέδρου της κυβέρνησης Γκουτιέρρεθ Μεγιάδο και του Σαντιάγο Καρίγιο, γενικού γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος Ισπανίας. Ο Σουάρεθ προερχόταν από το φρανκικό καθεστώς αλλά, μετά την πτώση του, ανέλαβε την πρωθυπουργία της χώρας, την οποία και οδήγησε στη φιλελεύθερη δημοκρατία. Ο Μεγιάδο είχε πολεμήσει στον Ισπανικό Εμφύλιο από την πλευρά του Φράνκο και κατόπιν ανέβηκε όλες τις βαθμίδες της στρατιωτικής ιεραρχίας μέχρι τον βαθμό του στρατηγού. Όταν έπεσε η δικτατορία, ο Σουάρεθ τον διόρισε αντιπρόεδρο, επιφορτισμένο κυρίως με τη ριζική μεταρρύθμιση και τον εκδημοκρατισμό του στρατού. Ο δε Καρίγιο,

μετά την ήττα των δημοκρατικών δυνάμεων στον Εμφύλιο, κατέληξε στην εξορία, από την οποία επέστρεψε μόλις το 1976 για να ηγηθεί του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Ο Κράστεφ γράφει: «Πριν από εκείνη τη μοιραία μέρα, κανείς δεν θα είχε προβλέψει ότι αυτοί οι τρεις άνδρες θα αψηφούσαν τους πραξικοπηματίες και έτσι θα διασφάλιζαν την επιβίωση της δημοκρατίας στην Ισπανία. Όμως αυτό συνέβη». Ο Κράστεφ ωστόσο δεν εξηγεί γιατί συνέβη αυτό. Ο λόγος-κλειδί είναι ο εξής: Αμέσως μετά τον θάνατο του Φράνκο το 1975, με την καθοδήγηση του βασιλιά Χουάν Κάρλος, η μεγάλη πλειονότητα των πολιτικών δυνάμεων της χώρας αποφάσισε να δημιουργήσει ένα πλήρες φιλελεύθερο δημοκρατικό καθεστώς, κατοχυρωμένο από έναν νέο συνταγματικό χάρτη. Πράγματι, το νέο Σύνταγμα του 1978 έγινε αποδεκτό από όλα ανεξαιρέτως τα σημαντικά πολιτικά κόμματα της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των σοσιαλιστών και των κομμουνιστών, και αφότου επικυρώθηκε από τη βουλή και το εκλογικό σώμα με δημοψήφισμα, αποτέλεσε –και ακόμη αποτελεί– τον απαραίτητο «οδικό χάρτη» της ισπανικής δημοκρατίας.

Παρά τις μεγάλες ιδεολογικές τους διαφορές, λοιπόν, οι τρεις άνδρες που ύψωσαν το ανάστημά τους μέσα στο Κοινοβούλιο απέναντι στους πραξικοπηματίες του Τεχέρο, είχαν ένα σημαντικό κοινό χαρακτηριστικό: την απόλυτη πίστη τους στη νέα ισπανική κοινοβουλευτική δημοκρατία, καθώς και τη συνταγματική τους υποχρέωση να την υπερασπιστούν έναντι του κινδύνου φασιστικής εκτροπής. Με αυτή την απαραίτητη επεξήγηση, το ιστορικό περιστατικό από την Ισπανία που χρησιμοποιεί ο Κράστεφ για να κλείσει το βιβλίο του αποκτά ευρύτερες διαστάσεις και παρέχει ένα εξαιρετικά χρήσιμο συμπέρασμα. Για να παραμείνει ενωμένη στο παρόν και ισχυρή στο μέλλον, η Ευρώπη χρειάζεται ηγέτες που, παρά τις επιμέρους διαφορές τους και τις ιδιαίτερες

πολιτικές επιδιώξεις τους σε εθνικό επίπεδο, είναι αποφασισμένοι να συνεργαστούν στο υπερεθνικό επίπεδο για να πετύχουν έναν κοινό στόχο – την ολοκλήρωση της επίπονης προσπάθειας για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, που ξεκίνησε εδώ και αρκετές δεκαετίες και, παρά τις αναπόφευκτες κρίσεις και τα πρόσκαιρα πωσωγυρίσματα, ακόμη συνεχίζεται και πρέπει να συνεχιστεί.

Τάκης Σ. Παππάς
Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι,
συγγραφέας του *Populism and Liberal Democracy* (Οξφόρδη, 2019)

Εισαγωγή

Το φαινόμενο της προμνησίας

Μία από τις τελευταίες ημέρες του Ιουνίου του 1914, ένα τηλεγράφημα έφτασε σε μια απομακρυσμένη μεθοριακή πόλη στα σύνορα της Αυτοκρατορίας των Αψβούργων. Το τηλεγράφημα ήταν όλο κι όλο μία πρόταση, τυπωμένη με κεφαλαία γράμματα: «ΦΗΜΕΣ ΟΤΙ Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΣΑΡΑΓΕΒΟ». Σε μια στιγμή δυσπιστίας, ένας από τους αξιωματικούς του αυτοκράτορα, ο κόμης Μπατιάνι, άρχισε ανεξήγητα να μιλά στη μητρική του γλώσσα, την ουγγρική, προς τους συμπατριώτες του για τον θάνατο του αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου, ενός ανθρώπου που είχε θεωρηθεί συμπαθών των Σλάβων. Ο υπολοχαγός Γέλασιτς, ένας Σλοβένος που ένιωθε άβολα απέναντι στους Ούγγρους –ιδίως λόγω της εικαζόμενης απείθειάς τους προς τον θρόνο– επέμεινε να διεξαχθεί η συζήτηση στη γερμανική γλώσσα, καθότι πιο καθιερωμένη. «Θα το πω στα γερμανικά τότε», συνείνεσε ο κόμης Μπατιάνι. «Οι συμπατριώτες μου κι εγώ συμφωνούμε: Χαιρόμαστε που μας άφησε χρόνους ο μπάσταρδος».

Ήταν το τέλος της πολυεθνικής Αυτοκρατορίας των Αψβούργων – έτσι τουλάχιστον όπως το συνέλαβε ο Γιόζεφ Ροτ στο

αριστουργηματικό του μυθιστόρημα *Το εμβατήριο του Ραντέτσκι*.¹ Η οριστική διάλυση της αυτοκρατορίας ήταν λίγο μοίρα, λίγο φόβος, λίγο αυτοκτονία και λίγο απλή κακοτυχία. Αν και οι ιστορικοί διαφωνούν για το αν η κατάρρευση της αυτοκρατορίας ήταν φυσικός θάνατος από θεσμική εξάντληση ή βίαιος φόβος στα χέρια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, το φάντασμα του αποτυχημένου πειράματος των Αψβούργων συνεχίζει να στοιχειώνει τα μυαλά των Ευρωπαίων. Ο Όσκαρ Γιάσι –μάρτυρας (και ιστορικός) του τέλους της μοναρχίας– έπεσε διάνα το 1929, όταν έγραψε: «Αν το πείραμα του αυστρουγγρικού κράτους είχε πετύχει στ' αλήθεια, η μοναρχία των Αψβούργων θα είχε λύσει στην επικράτειά της το πιο θεμελιώδες πρόβλημα της σημερινής Ευρώπης. [...] Πώς είναι δυνατόν να ενωθούν εθνικές ατομικότητες με διαφορετικά ιδεώδη και διαφορετικές παραδόσεις, έτσι ώστε καθεμιά τους να συνεχίζει τη δική της ιδιαίτερη ζωή και συγχρόνως να περιορίζεται αρκετά η εθνική τους κυριαρχία ώστε να είναι εφικτή η ειρηνική και αποτελεσματική διεθνής συνεργασία;».²

Όπως γνωρίζουμε, το πείραμα δεν βρήκε ποτέ οριστική έκβαση, γιατί η Ευρώπη απέτυχε να λύσει το πιο ακανθώδες πρόβλημά της. Η ιστορία του Ροτ μαρτυρεί με έμφαση πως όταν οι ανθρώπινοι κόσμοι των πολιτικών και πολιτισμικών τεχνουργημάτων εξαφανίζονται, η διαδικασία είναι ραγδαία. Το τέλος είναι συγχρόνως φυσική κατάληξη δομικών ελαττωμάτων και κάτι σαν τροχαίο ατύχημα – απροσδόκητη συνέπεια, ας πούμε, ή πράξη υπνοβασίας, μια ιδιαίτερη στιγμή με εντελώς δική της δυναμική. Είναι συγχρόνως αναπόφευκτο και ακούσιο.

Ζούμε άραγε μια παρόμοια «στιγμή διάλυσης» στην Ευρώπη σήμερα; Απλό τη μία η δημοκρατική απόφαση της Βρετανίας να εγκαταλείψει την Ένωση (με οικονομικούς όρους, το Brexit ισοδυναμεί με έξοδο είκοσι μικρότερων κρατών μελών της ΕΕ)

και από την άλλη η άνοδος των ευρωσκεπτικιστικών κομμάτων στην ηπειρωτική Ευρώπη σηματοδοτούν άραγε την αποτυχία της πιο πρόσφατης προσπάθειάς μας να λύσουμε το πλέον θεμελιώδες πρόβλημα της Ευρώπης; Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι καταδικασμένη να διαλυθεί όπως η Αυτοκρατορία των Αψβούργων; Το 2017 –που σημαδεύτηκε από κρίσιμες εκλογές στην Ολλανδία, τη Γαλλία και τη Γερμανία– μέλλει να αποτελέσει τόσο σημαδιακό έτος όσο ήταν και το 1917;

Ο Γιαν Ζιελόνκα έχει παρατηρήσει προσφυσώς ότι «έχουμε πολλές θεωρίες για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά ουσιαστικά καμία για την ευρωπαϊκή διάλυση».³ Δεν είναι τυχαίο αυτό. Οι αρχιτέκτονες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος πίστεψαν αφελώς ότι το να αποφύγουν να αναφέρουν τη «λέξη από δέλτα» ήταν ένας σίγουρος τρόπος για να αποτρέψουν και το συμβάν. Γι' αυτούς, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήταν σαν υπερταχεία: Δεν σταματούσε ποτέ και δεν κοίταζε ποτέ πίσω. Το να καταστεί η διάλυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αδιανόητη ήταν η στρατηγική που προμοδοτήθηκε σε σχέση με το να γίνει η ολοκλήρωση μη αναστρέψιμη. Υπάρχουν όμως δύο άλλοι λόγοι για τον θάνατο των θεωριών της διάλυσης. Πρώτα έχουμε το πρόβλημα του ορισμού: Πώς μπορεί να διακριθεί η διάλυση από τη μεταρρύθμιση ή την αναδιάταξη της Ένωσης; Η αποχώρηση μιας ομάδας χωρών από την Ευρωζώνη ή και από την ίδια την Ένωση θα ισοδυναμούσε με διάλυση; Ή μήπως η παρακμή της παγκόσμιας επιρροής της ΕΕ και η αντιστροφή κάποιων μεγάλων επιτευγμάτων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (όπως η ελεύθερη μετακίνηση των ανθρώπων ή η κατάργηση θεσμών όπως το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) είναι τεκμήρια διάλυσης; Η ανάδυση μιας ΕΕ δύο ταχυτήτων ισοδυναμεί άραγε με διάλυση ή είναι απλώς ένα βήμα προς μια στενότερη και τελειότερη Ένωση; Είναι δυνατόν

μια Ένωση που αποτελείται από μη φιλελεύθερες δημοκρατίες να συνεχίσει το ίδιο πολιτικό σχέδιο;

Υπάρχει έπειτα η ειρωνεία ότι την ίδια στιγμή που οι πολιτικοί ηγέτες και το ευρύ κοινό παραλύουν από τον φόβο της διάλυσης, η Ευρώπη είναι πιο ενοποιημένη από ποτέ. Η οικονομική κρίση έκανε πραγματικότητα την ιδέα μιας τραπεζικής ένωσης. Η ανάγκη για αποτελεσματική απάντηση στην άνοδο των τρομοκρατικών απειλών ανάγκασε τους Ευρωπαίους να συνεργαστούν –περισσότερο από ποτέ– στον τομέα της ασφάλειας. Και, το πιο παράδοξο απ’ όλα, οι πολλαπλές κρίσεις που αντιμετώπισε η Ένωση κάνουν τον μέσο Γερμανό να ενδιαφέρεται εξαιρετικά για τα προβλήματα της ελληνικής και της ιταλικής οικονομίας, και πιέζουν τους Πολωνούς και τους Ούγγρους να δίνουν προσοχή στις πολιτικές ασύλου της Γερμανίας. Οι Ευρωπαίοι ζουν με τον φόβο της διάλυσης, ενώ η Ένωση μοιάζει περισσότερο από ποτέ με κοινότητα πεπωμένων.

Η σκέψη της ευρωπαϊκής διάλυσης δεν είναι δημοφιλής ούτε μεταξύ των συγγραφέων μυθοπλασίας. Υπάρχουν ένα σωρό μυθιστορήματα στα οποία τίθεται το ερώτημα τι θα είχε συμβεί αν η ναζιστική Γερμανία είχε θριαμβεύσει στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Διαθέτουμε παρομοίως φανταστικές περιγραφές για το τι θα είχε γίνει αν οι Σοβιετικοί είχαν κερδίσει τον Ψυχρό Πόλεμο – ή, εξίσου, αν είχε συμβεί η κομμουνιστική επανάσταση στη Νέα Υόρκη κι όχι στην Πετρούπολη. Σχεδόν κανείς όμως δεν είχε την έμπνευση να διηγηθεί τη μυθολογική ιστορία της διάλυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η μόνη εξαίρεση είναι ίσως ο Ζοζέ Σαραμάγκου. Στο μυθιστόρημά του *Η πέτρινη σχεδία*, ένας ποταμός που κυλάει από τη Γαλλία στην Ισπανία χάνεται μέσα στη γη και όλη η Ιβηρική Χερσόνησος αποκόπτεται από την Ευρώπη και πλέει στον Ατλαντικό με κατεύθυνση προς δυσμάς.⁴

IVAN KRASTEV

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Σε αυτό το προκλητικό βιβλίο, ο σημαντικός διανοούμενος Ίβαν Κράστεφ στοχάζεται το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης – καθώς και την πιθανότητα η Ένωση να μην έχει πια μέλλον.

Ο Κράστεφ υποστηρίζει ότι, αν καταρρεύσει η Ένωση, η λογική του κατακερματισμού της θα είναι λογική τραπεζικού πανικού, όχι επανάστασης. Ο μόνος τρόπος να αντιμετωπίσουμε τον κίνδυνο της διάλυσης, πιστεύει, είναι να αναγνωρίσουμε τις ρίζες του στην προσφυγική κρίση, η οποία έχει αλλάξει δραματικά τη φύση της δημοκρατικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο ανά την ήπειρο. Από τη Βαρκελώνη έως τη Βουδαπέστη, ανήσυχες πλειοψηφίες φοβούνται ότι οι ξένοι απειλούν τον τρόπο ζωής τους – και ότι η σημερινή κρίση είναι απόρροια μιας συνωμοσίας ανάμεσα σε κοσμοπολίτικες ελίτ και φυλετικά σκεπτόμενους μετανάστες. Η απάντηση σε αυτές τις ανησυχίες και η καταπολέμηση των αντιδραστικών παρορμήσεων που τις συνοδεύουν είναι η μεγαλύτερη πρόκληση για την Ευρώπη σήμερα – μια πρόκληση για την οποία μας προετοιμάζει ευφυώς το συναρπαστικό βιβλίο του Κράστεφ.

Λίγοι άνθρωποι αμφισβητούν τις συμβατικές πεποιθήσεις όπως ο Ίβαν Κράστεφ.

GEORGE SOROS

*Ο Ίβαν Κράστεφ είναι ένας από τους σημαντικότερους στοχαστές της Ευρώπης.
Το βιβλίο θα πρέπει να διαβαστεί προσεκτικά από όλους όσοι ενδιαφέρονται
για το μέλλον του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.*

MADELEINE K. ALBRIGHT, ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΩΝ ΗΠΑ

www.epbooks.gr